

Næsten som vi plejer

Teknologifilosofiske studier af
selv-ledende patienter og
telemedicinsk arbejde

Finn Olesen, lektor, Ph.d.
Institut for Æstetik og Kommunikation -
Informationsvidenskab
Aarhus Universitet

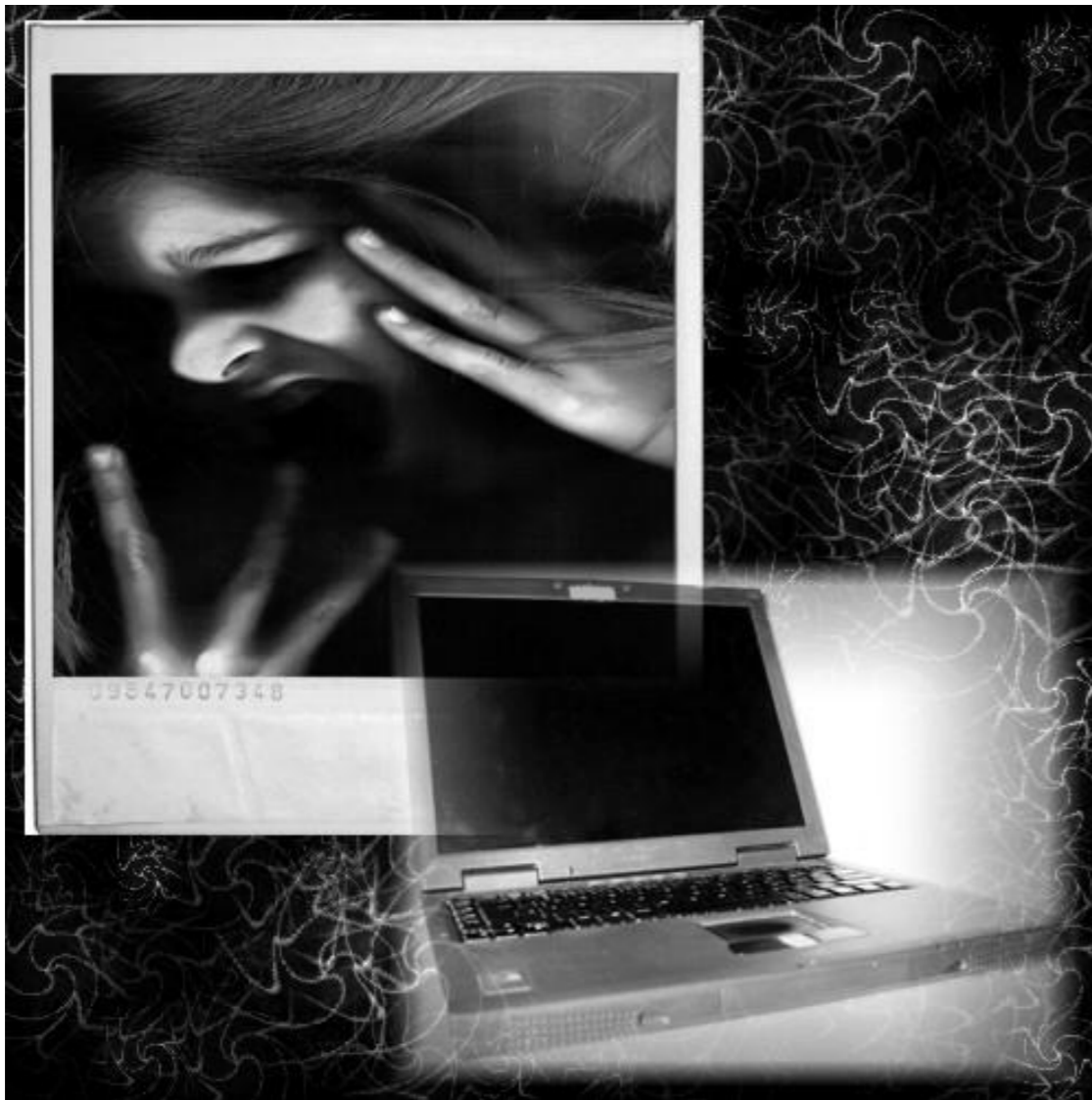
Overskrifter

- Teknologibegrebet
- Teknologisk mediering
- De telemedicinske aktører

Både-og

Teknofobi

????

Midtersporet

Teknofili

Sundhedsteknologi

- Sundhedsteknologi kan bl.a. omfatte:
 - Specifikke *apparater*, f.eks. termometre
 - Farmakologiske produkter og procedurer
 - Elektroniske patientjournalssystemer
 - Dokumentationsteknologier, f.eks. til at dokumentere behandlingseffekter
- Hvor går grænsen mellem teknologi og ikke-teknologi?

Teknologi er løsningen,

• hvad er problemet?

- I den offentlige debat om sundhedsvæsenet fremhæves (nye) teknologier ofte som *løsningen* på sundhedsvæsenets problemer
- Men er teknologi per definition en ressource? Kan det ikke også studeres som et tema?
- Teknologifilosofisk tilgang

Teknologifilosofiske temaer

- Anvendt videnskab - autonomi
- Dystopi - utopi
- Determinisme - neutralitet
- Reificering

Teknologi er blot anvendt videnskab?

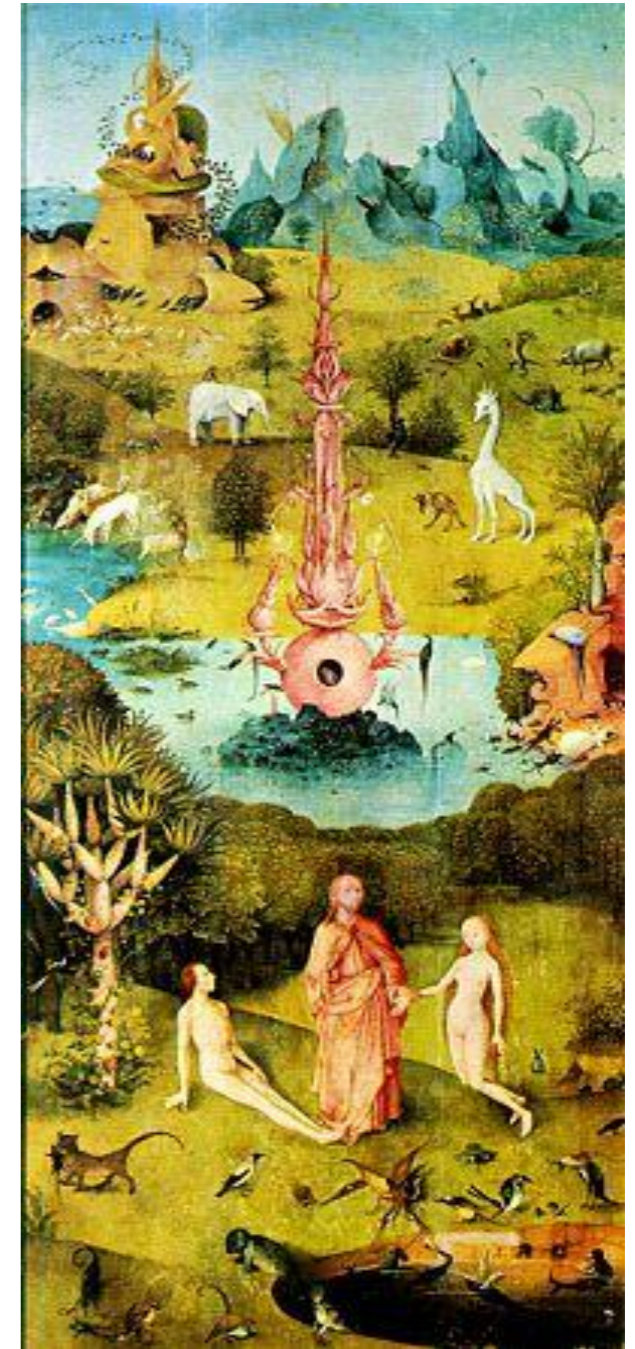

- Kenneth Galbraith:
 - systematisk anvendelse af videnskabelig eller på anden måde organiseret viden til praktiske formål
- En *pas de deux* mellem videnskab og teknologi? Men er det altid videnskab, der fører?
- Er teknologi effektdetermineret?
- Er teknologi rationelt styret eller autonom?

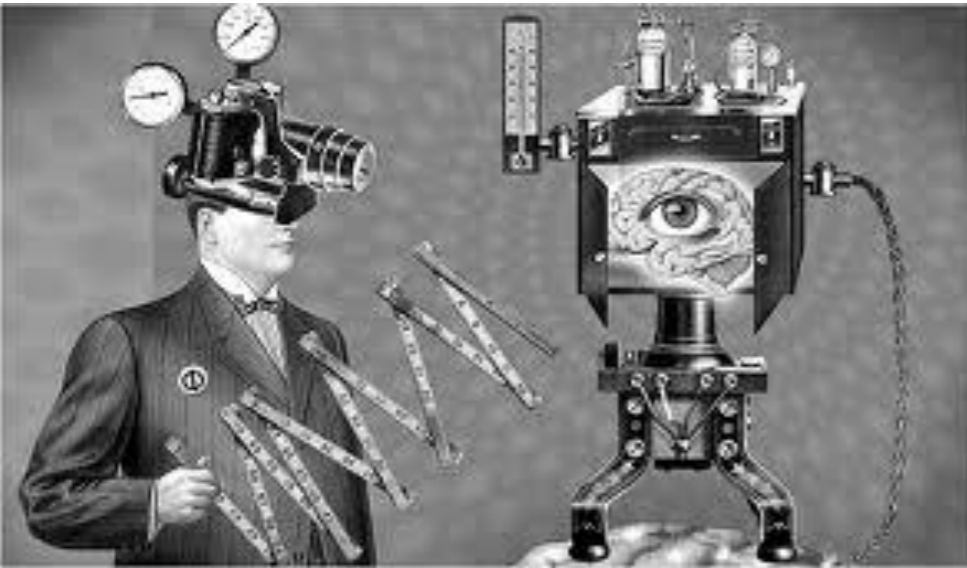
Utopisme

- Liberalister:
- Teknologi hjælper de fleste af os hen mod et bedre liv og øget velstand
- Marxister:
- Teknologien er en produktivkraft og støtter den dialektiske udvikling hen mod det klassefrie samfund

Dystopisme

- Koldkrigspessimisme:
- Teknologi udgør den totale horisont om vores eksistens og livsverden
- Vores tanker er indsnævret til teknisk rationel kalkulation
- K. Jaspers, J. Ellul, L. Mumford, M. Heidegger, H. Marcuse

Teknologisk determinisme

- Menneskelig og social udvikling er radikalt styret af teknologien
- Teknologi er en selvstændig kraft, der influerer på, eller styrer både samfund og mennesker
- Nødvendigt sammenfald mellem teknologisk udvikling og social og menneskelig forandring

Instrumentalisme

- Teknologi er et neutralt middel eller instrument med henblik på menneskelige formål
- Rationel menneskelig tænkning og regelstyret praksis sikrer effekt-determineret anvendelse af teknologi
- Teknologien er i sig selv uvæsentlig

Reificering

- At opfatte mangfoldige fænomener som en ting, der kan gøre noget på egen hånd
- 'Teknologien' ses som en uafhængig, selvtilstrækkelig kraft eller entitet, der kan influere på andre entiteter, f.eks samfundet

To hovedtendenser i teknologidesign

- Teknologi er et effektivt, universelt standardiseringsværktøj:
 - teknologiudvikling kan styres gennem rationel planlægning og implementering
- Teknologi er (også) altid kontekstbestemt:
 - udformning og betydning må bestemmes på grundlag af lokale behov og muligheder

Teknomedieret forståelse af

sygdom?

- Telemedinsk kommunikation og interaktion mellem sundhedsprofessionelle og patienter er præget af teknologisk mediering:

patient >< **telemedicinsk udstyr** >< sygeplejerske

- Hvordan kan denne 'effekt' eller 'tilføjelse' studeres og beskrives?
- Hvad er (teknologisk) mediering?

Den instrumentelle forståelse

- En dominerende tilgang: et eller andet flyttes af/gennem teknologisk apparatur, f.eks. tekster, billeder og tal, eller assisteres deraf, f.eks. kommunikation og arbejdsprocesser
- Telemedicin er et neutralt værktøj der kan anvendes af rationelle menneskelige aktører i en veldefineret, praktisk kontekst for at opnå planlagte ønskede mål
- Successen eller fiaskoen af den teknologiske løsning på et sundhedsfagligt problem afhænger af systemets designkvaliteter og af de menneskelige aktørers evner og motivation

Aktør-netværksteori

Diffusionsmodellen

- Der er en *oprindelig kraft*, f.eks. ekspertise eller magt, som forårsager udbredelsen
- Der er en oprindelige *inerti*, som bevarer under hele udbredelsen
- Sociale *mediatorer* kan forsinke eller understøtte udbredelsen

*Teknologisk udbredelse =
transmission*

Translationsmodellen

- Alle aktører oversætter teknologi ud fra egne projekter og interesser
- Det, der sendes videre til næste led i kæden, er ikke længere 'det samme', som den oprindelige teknologiske plan
- Et teknologisk systems skæbne er i hænderne på de senere aktører

*Teknologisk udbredelse =
transformation*

Bruno Latour

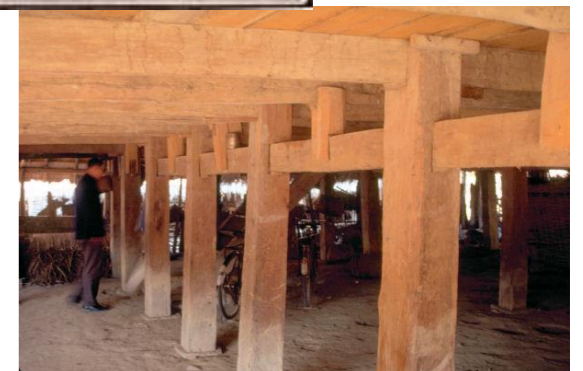

Tese om teknologisk mediering

- Teknologisk mediering er ikke en homogen ting eller proces. Det betegner snarere en mangfoldighed af interaktioner mellem heterogene aktører og ontologier
- Spørg derfor ikke om *hvad* teknologisk mediering er. Spørg i stedet om hvilke sociotekniske konfigurationer, der stabiliserer bestemte situerede relationer

Postfænomenologi

- Don Ihde, Peter-Paul Verbeek:
- Teknologisk mediering handler ikke om, hvordan teknologi medierer mellem allerede eksisterende subjekter og objekter
- Det handler om den gensidige *konstituering* af subjektet og objektet i praksis

Medierede relationer

- Direkte erfaringsrelation til verden (den fænomenologiske analyses basisrelation)
- Legemelliggjort teknomedieret relation
- Hermeneutisk teknomedieret relation
- Andetheds-, teknomedieret relation
- Baggrunds-, teknomedieret relation

De fleksible sanser

- *Forstærkning* af et aspekt af virkeligheden gennem teknomedieret perception vil ofte medføre en *reduktion* af andre perceptioner af virkeligheden

Konstituering af telemedicinske aktører

- Den selvledende patient
- Den sundhedsprofessionelle manager

Telemedicin/telecare

- Diagnose, behandling og monitoring, med sundhedsprofessionelle og patienter adskilt af rum (og ofte tid), og medieret gennem IKT-apparatur
- Digital transmission af medicinske billeder og data fra sted til sted
- Færre specialister fremover og længere til hospitalet
- Mulighed for 'second opinion' fra specialist trods afstand
- En potentiel halvering af indlæggelserne på hospitalet samt forbedret patientpleje
- Patienten kan samtidig 'indlægges' i eget hjem

Nye

sygdomsmønstre

- Politisk interesse i telemedicin er relateret til aktuelle sygdomsmønstre: tobak, alkohol, fejlernæring samt ændret demografi
- Kronikersygdomme: hjerte-kar, KOL, type 2-diabetes, aids, kræft, gigt, knogleskørhed, osv.
- Mindre behov for hospital behandling og pleje
- Især behov for pleje og behandling, der kan tilbydes via primærsektoren

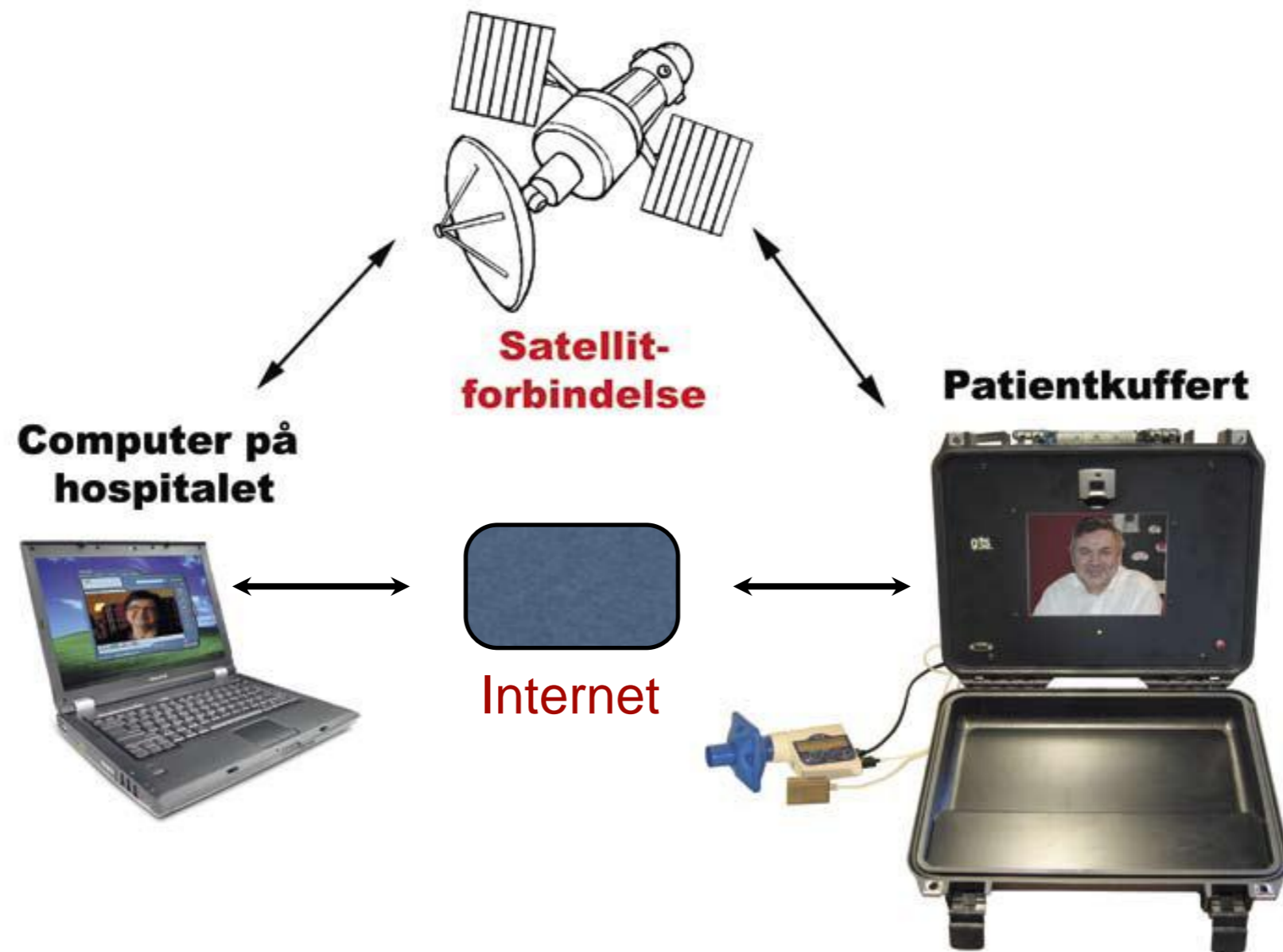

Patienten som digital bruger

- Aktuelt gennemgribende forsøg på digitalisering af sundhedsvæsenet:
 - EPJ, web-portaler, telemedicin, telecare, pervasive healthcare-teknologier osv.
- Forventes at understøtte og forbedre håndteringen af opgaver i sundhedsvæsenet
- Patienter i eget hjem involveres i produktionen af sundhedsydelse:
 - selvmonitorering og -diagnosticering, teknisk evaluering og support

KOL-kufferten

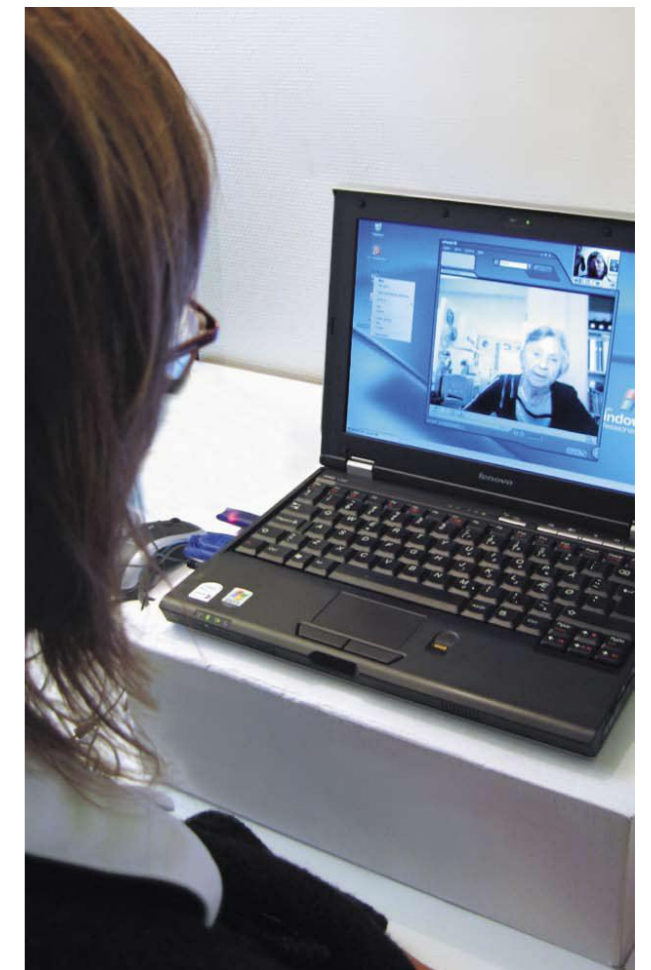
Sygehus Fyn-test

KOL-kufferten

Sygehus Fyn-test

- Patienten får kuffert i syv dage senest 24 timer efter udskrivning fra sygehus
- Daglig kontakt med specialsygeplejerske via system (tre-knaps interface)
- Selvmåling af bl.a. iltmætning og lungefunktion (spirometri) via moduler
- Instruktioner fra specialistsygeplejerske
- Undgår unødige genindlæggelser

Anne Sorknæs,
Projektansvarlig
lungesygeplejerske

Afsluttende fase af test med KOL-kuffert

- Den kvalitative undersøgelse af telemedicinske sygeplejekonsultationer med KOL-patienter er ved at blive afsluttet
- Aktuelt - januar 2012 - er Anne Sorknæs o.a. i færd med at færdigskrive artikler til videnskabelige tidsskrifter om undersøgelsens resultater, som derfor ikke kan gøres tilgængelige på skrift på nuværende tidspunkt

Selvfærdsteknologi?

- Staten, borger(n)e, virksomheder og leverandører af velfærdsteknologi har alle ønsker om udvikling og ibrugtagning af individualiserede systemer i den offentlige forvaltning
- Teknologiforståelsen er væsentlig for konsekvenserne af teknologi: er det redskab, styring, empowerment, kontrol?

Borgeren i patientens sted

- Det er måske den raske patient/den aktive borger/den kyndige bruger, der formulerer krav og påtager sig ansvar for egen pleje og behandling
- Den syge patient har ikke overskud til at påtage sig og forvalte dette selvansvar

Summa summarum

- Aktuel redefinering af relationer mellem raske og syge; mellem patient, borger og bruger; mellem patient og professionel
- Individuel selv-ledelse understøtter sundhedspolitiske mål om at spare ressourcer til behandling og pleje
- Teknologiske sundhedsydelse understøtter og udbygger individuelle valgmuligheder, mere selv-ledelse
- Der foregår en række vigtige forskydninger i ansvarsforholdet mellem sygeplejerske og patient, som bør undersøges og diskuteres

Tak for opmærksomheden!

